

Editorial

Oratie leeropdracht gezondheidsrisicoanalyse

Dick Heederik¹

ARBO-land is op dit moment op drift. De arbowet wordt volop onder de loep genomen en moet worden herzien, het grenswaardenstelsel staat ter discussie en de eerste tekenen zijn dat het op de schop gaat. Tegelijkertijd gaat de discussie door over herinrichting van onze Arbeidsongeschiktheidswetgeving, en gedacht wordt aan introductie van een nieuw verzekeringsstelsel voor zogenaamde beroepsziekten. In dit krachtenveld mocht ik op 21 april jl. mijn oratie houden, om de invulling te presenteren van mijn leeropdracht, de gezondheidswaardenanalyse.

Inmiddels zijn de adviezen van de SER al op de website van dit orgaan te vinden (www.ser.nl) en heeft het kabinet al gereageerd op het advies over de arbowet. De Gezondheidsraad heeft de laatste hand gelegd aan een voorstel voor een systematiek voor compensatie van asbestslachtoffers met longkanker (www.gr.nl) met onderdelen die precedentwerking kunnen hebben voor andere beroepsziekten. Mijn oratie blijkt gezien deze snelle ontwikkelingen in een aantal opzichten al weer achterhaald. De overheid wilde in eerste instantie bestaande risico's in de werkomgeving onderscheiden naar kleine en grote risico's. Voor grote risico's zou de overheid verantwoordelijk blijven voor de regelgeving, voor de kleine risico's zouden werkgevers en werknemers verantwoordelijk moeten worden. Daarop was veel kritiek, want wat is een groot of klein risico en hoe maken we dit onderscheid? Is iets een groot risico als je er niet direct van overlijdt maar wel jaren eerder sterft? Of gaat het om invaliderende effecten, maar wat is invaliderend? De benaderingen die we in de werkomgeving kiezen zijn vaak aan de simplistische kant, we kijken nog zelden naar bijvoorbeeld het effect op een populatie in termen van verloren levensjaren of gezonde levensjaren en hier valt dus veel te leren van milieuepidemiologen, zie de fijnstof discussies bijvoorbeeld. De variant van de hoge en lage risico's leek vooral complex door alle mogelijke problemen in de uitwerking. Anderzijds zouden een aantal weeffouten in het huidige stelsel wel kunnen worden herzien, je zou kunnen zeggen, er bestonden ook kansen. Maar het advies van de SER pakte geheel anders uit. Het lijkt er nu op dat men het bestaande Nederlandse grenswaardensysteem wil afbreken. We moeten trendvolger worden van de Europese Unie, de SCOEL, een Europese commissie vergelijkbaar aan de Werkgroep van Deskundigen van de Gezondheidsraad, moet de plaatsbepalende commissie worden in het nieuwe systeem. Er is natuurlijk behoefte aan Europese coördinatie op het terrein van de grenswaarden. Saillant detail is wel dat door het

Kabinet om dit advies is gevraagd omdat er te weinig en te langzaam grenswaarden zijn geproduceerd in het verleden. Het productietempo van de SCOEL is vele malen trager dan dat van de WGD van de Gezondheidsraad, en zo wordt over het hoofd gezien dat de Nederlandse Gezondheidsraad, samen met collega commissies in met name Scandinavische landen, de BRD en het Verenigd Koninkrijk, de internationale motoren zijn op het terrein van de grenswaarden productie. Waarom is het productietempo van de SCOEL zo laag? De commissie heeft amper budget en kan doordoor eigenlijk alleen adviezen van anderen herevalueren en samenvatten. Is het te verwachten dat dit zal veranderen als het kabinet het SER advies gaat opvolgen? Aansluiting van de nieuwe Europese landen zal het werk er niet eenvoudiger opmaken. Trendvolgen en de SCOEL 'motor' maken van ons eigen grenswaardenbeleid betekent stilstand. En kan het eigenlijk veel sneller, waarom gaat het zo langzaam? Van veel stoffen die afgelopen jaren op de agenda stonden kon je verwachten dat het lang zou duren. Het waren geheel nieuwe stoffen waar specifieke problematiek bestond maar waarvoor het wel nodig was, gezien de blootstellingsniveaus en de blootgestelde populaties, dat er voorstellen zouden komen (endotoxine, tarwe), of het waren stoffen waar belangen groot zijn voor specifieke industrieën (silica, diesel, PAKs). De duur voor recente adviezen moet worden gezien in een context van grote belangen. Het is de vraag hoe dit in de toekomst gaat vooral voor die stoffen waar geen Europese normen zullen komen. Werkgevers moeten daar hun verantwoordelijkheid nemen. De werkomgeving is op dit moment het enige terrein, waar degene die de normen moet naleven de normen zelf zal mogen opstellen. Maar goed, de vraag is wat er nu gaat gebeuren en of het zo ver komt. Het kabinet heeft nog geen standpunt bepaald en houdt de Minister voet bij stuk, of wordt het trend volgen en stilstand? De uitkomst van dit proces zal ook veel gevolgen hebben voor het veld. Het goede nieuws is dat de SER aangeeft dat het proces stapsgewijs moet worden ingezet. Men lijkt de gevolgen van het eigen voorstel ook niet goed te kunnen overzien. Voor arbeidshygiënist en latere preventisten blijft het alle hens aan dek en vinger aan de pols.

¹D.J.J. Heederik, hoogleraar Gezondheidsrisicoanalyse IRAS, UU, d.j.j.heederik@iras.uu.nl